

מראי מקומות - יבמות

קג:

דכמה ראשונים ס"ל דמנעל של עץ שהוא מחופה בעור כשר רק בדיעבד.

ה. אחד סנדל המוסגר וא' סנדל המוחלט לא תחלוץ בו ויש לעי, דרש"י לעיל פי' דהא דלא תחלוץ בסנדל המוסגר הוא גזירה דלא ליתי ליעבד במוחלט. אבל עכשיו דגם מוחלט כשר בדיעבד, א"כ מה טעם לאסור לחלוץ בהם לכתחלה. וע' בריטב"א לעיל דכ' דמה דאין לחלוץ במוסגר או משום גזירה אטו מוחלט, או משום דמאיס, וטעם השני יש לומר אף דשניהם כשרים בדיעבד. וע' במהרש"א שהק' על רש"י, דכיון דממ"נ צריך טעם אחר לפרש למ"ד דמוחלט כשר בדיעבד, א"כ מהו ההכרח לפרש למ"ד דמוחלט פסול טעם אחר. וכ' הערוך לנו, די"ל דס"ל לרש"י דהטעם דאסור במוחלט הוא משום דאמר' בנגעים (י"א, י"ב) דבגד המוסגר מותר בהנאה, ובגד המוחלט אסור. וא"כ, אף דאמר' דהחליצה כשרה אם עושהו במוחלט, ומשום דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אבל לכתחלה יהי' אסור לעשות כן, ומשום דהא צריך לנעלו קודם שתחלוץ בו ובעוד שהולך בו, וצריך למדחסי' לכרעי', וא"כ ממילא יש לו הנאה ממש מהנעל. ואף דאין זה פוסל החליצה, ומשום דעצם הנאת מצוה אינה הנאה, אבל מ"מ ודאי אסור לעשות כן לכתחלה. ולכן פי' רש"י, דאם זהו האיסור במוחלט, א"כ שייך ג"כ לגזור במוסגר אטו מוחלט, ואפי' אם מוחלט כשר בדיעבד, דהא אית בי' איסור תורה לעשות כן לכתחלה.

ו. א' סנדל המוסגר וא' סנדל המוחלט...

ואם חלצה חליצתה כשרה

וכפשוטו י"ל דס"ל דלא אמרי' כתותי מכתת שיעורי', אבל העיר הכסף משנה (לולב ה, א) דש"י רבא היא דאמר' כתותי מכתת שיעורי'. ולכן ביאר גמון באו"א, וז"ל - "אבל לסנדל דחליצה דלית בה שיעור קצוב, אלא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, ונהי דבעי שיהא חופה רוב רגלו, כיון שהרי אני רואה שהוא חופה, ואין לנו בו שיעור קצוב, לא אמרי' מכתת שיעורי'". אולם תמה בהג' רעק"א על הרמב"ם שם, דהא מבואר בסוגיין דנעל של תקרובת עכו"ם ושל עיר הנדחת פסולה משום כתותי מכתת שיעורי', אלמא דגם במנעל חליצה אמרי' כתותי וכו'. עוד הק' האבי עזרי (גירושין ה, ב, ד"ה אולם צ"ע) דמהמשך הסוגיא מבואר דלא כדברי הכס"מ, דהא הק' הגמ' מדין טומאת בגדים, וזה ודאי אית בהו שיעור ממש, אע"כ שאין כאן נדון מיוחד למנעל חליצה, אלא דס"ל להגמ' דשפיר יכולין לילף איסור מטומאה, דגילוי מילתא בעלמא הוא, וכמש"כ רש"י (אולם יש לעי, מה הי' נדון הגמ', כשהק' מהבא אל הבית, האם הי' הגמ' רוצה להוכיח שאין דין כתותי מכתת שיעורי' בכלל, או המשך בעמוד הבא

א. נעלו, אין לי אלא נעלו, נעל של כל אדם מנין וכו' הק' העצמות יוסף (קידושין יד), למה לא אמרי' דרשות הפוכות, דנעלו בא למעט נעל של אחר, ונעל מכל מקום בא לרבות נעל קטן או גדול, וסנדל המסוליים שאין לו עקב. וכ' דאין סברא לדרוש כן, דהא כיון שהוא קטן או גדול או כיוצא בזה, לא מיקרי נעל כלל, ואין סברא שיהא ראוי לחלוץ בו. וכ' הערוך לנו דלכאו' שייך לדרוש דרשות אלו רק כגמון, שהרי הגע בעצמך, אם יש להתורה הקפדה שיהא הנעל שלו, א"כ ודאי אינו קטן או גדול, האם בשוטה עסקי', שיש לו נעל שאינו מתאים לרגלו, אע"כ כמו שדרשה הגמ', דאף דנעל של כל אדם מהני, מ"מ נעל שאינו כפי גודל רגלו לא מהני.

ב. יהיב לי' סנדלא דשמאלא

ביאר רש"י, דבמתכוין עשה כן, דלא ס"ל לאביי דסנדל שאינו שלו כשר לכתחלה, והוסיף הנמוקי יוסף (לג: בדפי הרי"ף), דגם רוצה לנסותו לר' יוסף אי סבר דלכתחלה בשמאלא שרי. וכ' המהרש"א, דלא רצו רש"י והנ"י לפרש כוונת אביי דהי' ס"ל דשמאל כשר לכתחלה, ומש"ה יהיב לי' שמאל, ומשום דמה לי ימין מה לי שמאל, דא"כ שוינן לאביי לטועה בדבר משנה, שהרי לשון המשנה משמע בדיעבד. והוסיף עוד הערוך לנו, ע"פ הא דאי' בכמה מקומות דחלש ר' יוסף ושכח תלמודו, ולכן הי' אביי רוצה להזכירו, אבל לא הי' ברור לו אם ר' יוסף שכח המשנה, או אם הי' לו טעם אחר, לכן עשה דבר שהוא ג"כ כנגד המשנה.

ג. הכי קאמינא לך, הב לי' ואקני לי'

ולכאו' ק', מאחר דכשר אם אינו שלו, מה הענין לכתחלה שיהי' שלו. כ' הריטב"א דדין זה הוא "מדרבנן בעלמא לקיים פשוטו של מקרא דכתיב נעלו, דאילו מדאורייתא יוצא הוא בשל כל אדם, דנעלו הראוי לו קאמר, ומפני שפעמים אין סנדל מצוי ליבם". (מש"כ בסוף דבריו "ומפני וכו'", לכאו' ק', האם טעמא דקרא קא דריש, ואולי כוונתו לתרץ קו' העצמות יוסף הנ"ל, מהכ"ת לדרוש כן ולא דצריך להיות נעלו ממש, לזה תי' דמסתבר לדרוש כן, משום דפעמים אין סנדל מצוי לו.) וכ' הרשב"א דטעם הדבר דגזרו כן לכתחלה הוא משום קטן או גדול שאינו יכול להלך בו או שאינו חופה רוב רגלו, דכל שאינו שלו אינו עשוי כמדת רגלו ממש.

ד. ר"י היא דתנן... במחופה עור ודברי הכל

כ' הריטב"א דבין למ"ד דר"מ היא, ובין למאן דמוקים לה במחופה בעור עסקינן, מהני לכתחלה, דהא לר"מ מנעל גמור הוא אף אם אינו של עור, ולר' יוסי מנעל גמור הוא אם מחופה בעור, וא"כ מה דנקט לשון כשרה, דמשמע בדיעבד, אגב סיפא נקט לה. אולם כ' בהגהות הגר"א יפהן שם (271)

מראי מקומות - יבמות

קג: (המשך)

להמהרש"א דע"י כתותי וכו' אין כאן השיעור בכלל, ואינו גע"ג כלל. אבל י"ל דרש"י ס"ל דהדין כתותי וכו' עושה רק שיהי' כמו חלקים נפרדים, אבל אינו חסר מהשיעור. ועכ"פ אין שייך לומר רובו ככולו, כיון שחתיכות נפרדות הם.

ז. של תקרובת עבודת כוכבים

פרש"י, שהקריבו ומסרוהו לפניו לשם דורון. והק' הרמב"ן, רשב"א, וריטב"א, הא אינו נאסר משום תקרובת עבודת כוכבים אלא אם הוא כעין פנים. וביארו דמייירי הכא כגון ששחט בהמה לע"ז לתקרובת, ועשו מעורה סנדל. וע' בערוך לנר שהביא בשם השער המלך (לולב ח, א בד"ה הי' א' מהן של עכו"ם) שהביא מהמאירי שהביא מר' יונה, דהיכא דהתקרובת היא בפני הע"ז ממש, דהיינו לפניו אצל הע"ז, אז הדין הוא דכל דבר הנמצא שם אסור בהנאה, ואין צריך להיות דוקא כעין פנים, ולכן שפיר הוי תקרובת עכו"ם בכה"ג. עוד כ' הערל"נ, דמה שמיאן רש"י בפי' הראשונים, הוא משום דלכאו' אי"ז נקרא תקרובת עכו"ם, כיון דהסנדל עצמו אינו תקרובת עכו"ם.

אף מעיקרא ידעה הגמ' דאולי דין כתותי מכתת שיעורי' שאני בהל' טומאה, ויש לעי' בזה).

ז. והא בעינן והבא אל הבית וליכא

הק' הקובץ הערות (ע"ג, ו'), א"כ לעולם אין שייך הדין ביאה בבית מוחלט, וע"כ גזה"כ היא, ומאי פריך. ותי', דבאמת דין ביאה לא כתיב במוחלט אלא במוסגר, אלא דילפי' לה מריבויא, ואם היינו אומרים כתותי וכו', אין סברא ללמוד ולדרוש כן.

ח. ת"ש מטלית... מאי לאו מוחלטת

פרש"י, ואפ"ה אמרת שדי מיעוטא בתר רובא, והו"ל כמאן דעייל כולא, ואי אמרי' דמכתת שיעורי', א"כ זיל בתר מה דעייל ואין כאן גע"ג. והק' המהרש"א, א"נ בכולה עיילא, הרי לית כאן שיעור גע"ג משום דהו"ל כאילו מיכתת, וע"ש מה שתי'. וכ' הקובץ הערות (ע"ג, ו') דדברי המהרש"א תמוהים, דמשנה מפורשת היא דבגד מוחלט, אפי' קצצו ועשאו מוכין טמא [אם יש ביחד גע"ג], וא"כ כתותי הוי כזה, וא"כ אם עייל כולה ודאי טמא, משום שיש בה שיעור. וכ' די"ל דס"ל